

Als veldmedewerker van de Stichting Bargerveen heeft Stef Waasdorp (Emmen, 1980) zich helemaal gestort op Grauwe Klauwier en Tapuit. 'Ik ben vooral een doener', zegt hij. 'Laat anderen maar schrijven.' Ondertussen ergert hij zich wel aan kreupele onderzoeksmethoden, zo blijkt tijdens een dagje bramenstruinen in Drenthe.

I I N

Slecht jaar voor een klauwierenfan

"Hoi, ik ben Stef, de veldslaaf van de Stichting Bargerveen." Op een schaduwrijk terras in Rolde stelt Stef Waasdorp zich met een dikke grijns voor, om zich meteen te verontschuldigen. "Ik weet niet wat het is, maar ik voel me niet echt goed vandaag. Ik denk dat het de warmte is." Na enkele weken beneden gemiddelde temperaturen en vooral veel te veel regen is eindelijk de zon doorgebroken. En hoe! Voor Waasdorp blijkt het een gemengd genoegen. "Voor sommige klauwieren komt de droogte hopelijk net op tijd, maar zelf kan ik niet zo goed tegen de warmte." Na twee koude cola's als 'orale rehydratie' durft Waasdorp het toch wel aan om onder een brandende zon enkele klauwieren nesten te gaan controleren.

De eerste vier nesten liggen net buiten het dorp, in het Balloërveld. Als we de eerste benaderen vliegt het vrouwtje uit een braamstuik op. "Dit is het tweede nest van dit vrouwtje", weet Waasdorp. "Ze zat eerst een meter of twintig verderop, maar dat nest is gepredeerd. Als een nest relatief vroeg in het seizoen mislukt ondernemen ze nog een tweede poging." Die tweede poging blijkt in dit geval een heel bijzondere. Het nest waar het vrouwtje vanaf kwam is leeg. "En dat is nu al meer dan een week zo. Dat heb ik echt nog niet eerder mee-gemaakt, dat een vrouwtje zo consequent op een leeg nest blijft zitten."

Op het tweede nest stapt Waasdorp een stuk optimistischer af. Hier zaten twee dagen terug vier jongen in die nog net te klein waren om te ringen. Nu zou het moeten kunnen." Maar als hij twee meter in de dunne struiken omhoog is geklommen blijkt ook dit nest leeg. "Shit! Gepredeerd."

Predatie van klauwieren nesten komt over de jaren in pieken en dalen voor, vertelt Waasdorp. "Het zijn waarschijnlijk vooral Gaaien en kraaiachtigen, en ook marterachtigen. In slechte jaren zie je het veel vaker dan in goede jaren. Als de jongen echt honger hebben bedelen ze veel vaker en luider, ook als ik in de buurt kom. Ze beginnen waarschijnlijk dus ook te roepen als er een Gaai of een marter in de buurt is. Die hoeft dus maar op het geluid af te gaan. Bovendien hebben die predatoren het in krappe jaren zelf ook een stuk moeilijker om aan hun kostje te komen, dus dan is zo'n hap die letterlijk roept om opgegeten te worden heel welkom."

Toch vraagt de onderzoeker zich ieder jaar weer af wat zijn eigen rol is in de predatie. "Er knaagt altijd iets in je achterhoofd. 'Heb ik de predatoren niet op het spoor gezet van een nest?' Maar als ik er nuchter naar kijk dan weet ik uit al die jaren dat de predatie in nesten die we pas in een laat stadium hebben gevonden niet anders is dan de nesten die we van het begin af aan volgen. We zien net zoveel sporen van predatie in nesten waar we nog niet eerder bij zijn geweest."

Slappe tarsus

Het derde nest dat we controleren is wel raak: "Vier jongen", zegt Waasdorp vanaf zijn uitklapdaddertje. "Maar ze zijn zo te zien nog maar vijf dagen oud. Dan is het botje in de tarsus nog niet voldoende uitgehard, dus doe ik er nog geen ring om. Ik kom hier op zijn vroegst over drie dagen terug." Het blijkt het enige nest van de dag waar Waasdorp een laddertje bij nodig heeft. De rest zit óf laag, óf in een struik die voor hem dik genoeg is om in te klimmen. Zonder uitzondering zitten ze in doornige struiken. "Het is dat ik niet tegen warmte kan, anders zou ik een stevige lange broek aandoen en lange mouwen. Maar ja ...". Een paar dunne straaltjes bloed lopen langs

DE KLEI

Wetenschapjournalist Rob Buijter maakt voor diverse media reportages over vogels en vogelaars. In de rubriek 'In de Klei' doet hij voor Sovon-Nieuws verslag van zijn ontmoetingen in het veld. Bijgaande foto's zijn ook van zijn hand.

zijn armen naar beneden.

“Het feit dat de meeste krasen op mijn arm zo vroeg in het seizoen eigenlijk al aan het genezen zijn is een teken aan de wand”, zegt de onderzoeker, als we met de auto naar een volgende locatie rijden.

“Er zijn zo ontzettende veel nesten in een vroeg stadium mislukt dit jaar.

De predatie is relatief hoog, maar het weer heeft ook veel verpest. De nesten waar veel mos in zat verwerkt waren soms letterlijk zwaar van de regen. Klauwieren zijn vrij waardelose nestenbouwers, dus dan dondert zo'n nest al snel van de tak waar het op ligt. Ik heb ook een nest gehad waar een vrouwtje vijf dode jongen probeerde warm te houden. Van onderaf waren ze gewoon te hard afgekoeld in het compleet doorweekte nest. Als dit het eerste jaar zou zijn geweest van mijn klauwierenonderzoek, dan was ik er meteen mee gekapt. Zo demotiverend. Na tien jaar weet ik gelukkig ook hoe het anders kan zijn.”

Beheersadvies

Als we bij een volgende locatie aankomen, aan de rand van een ponywei, heeft Waasdorp nog harder de smoor in. “Hier stonden tot vorige week nog prachtige bramenstruiken langs het prikkeldraad. Staatsbosbeheer verpacht dit land aan een ponyhouder. Die spoot en maaide de bramen ieder jaar weg, waardoor de nesten van de klauwier in dit stuk altijd mislukten. Ik heb vorig jaar een praatje met hem gemaakt en verteld dat het mooi zou zijn als hij de struiken in ieder geval tot na het broedseizoen zou laten staan voor de vogels. Hij leek heel welwillend, maar nou is de hele greppel toch weer gemaaid.” De struik waar het nest van de betreffende klauwier in zit staat er nog wel, maar het nest is leeg. Net als een merelnest dat er op minder dan een meter vandaan zit. Gepredeerd. Op een paaltje langs het veld zit het mannetje ons aan te kijken. “Een mannetje”, verbetert Waasdorp. “Hij heeft geen kleurring, en het mannetje van dit nest had ik al geringd, dus dit is een andere.”

Waar de adviezen bij deze ponyboer blijkbaar tegen dovemansoren waren gericht, vindt Waasdorp bij de mensen van Staatsbosbeheer wel steeds vaker gehoor. “Ik kan de beheerders heel gericht vertellen waar de nesten zitten, en waar ze dus nog even niet moeten maaien. Al gaat dat soms ook nog wel eens fout.

Heeft de één een prachtig brameneiland laten staan, komt een collega het de volgende dag alsnog wegmaaien, omdat ‘ie denkt dat zijn collega het werk de vorige dag niet heeft afgekregen. Maar over het algemeen kun je de klauwieren echt vrij eenvoudig helpen. Een houtwal uitrasteren, zodat het vee bij het schaduw zoeken de boel niet vertrapt, het vee juist naar een gebiedje toe halen om mest, en daarmee insecten te introduceren, gericht maaibeleid, ... je kunt een hoop doen en laten.”

Waasdorp blijkt sowieso erg praktisch ingesteld. “Laat mij maar het hele broedseizoen, zeven dagen per week het veld in gaan. Ik ben geen wetenschapper. Nooit geweest ook. Op de middelbare bosbouwschool in Velp werden mijn stageverslagen ook steeds afgekeurd. Maar dat had dan weer als groot voordeel dat ik wéér op stage moest. Na acht jaar school had ik mijn laatste stage bij de Stichting Bargerveen. Ik kende de voorman van de stichting, Hans Esselink nog uit mijn tijd bij de JNM. Hij had mij als veertienjarig jeugdbondertje een keer meegenomen om klauwieren te ringen. Sinds die tijd ben ik verkocht. Na mijn laatste stage kon ik gelukkig bij ‘Bargerveen’ blijven werken.”

Beter tellen

Hij mag dan geen wetenschapper zijn, Waasdorp heeft wel een duidelijke mening over wetenschappelijke methoden. “Al dat modeleren vind ik sowieso maar niks. Ik geloof wat ik zie en niet per se wat een computer vervolgens uit mijn gegevens distilleert. Ik zie bijvoorbeeld dat er met het tellen van klauwieren nogal wat fout kan gaan. De vrijwilligers van Sovon tellen bijvoorbeeld op basis van roepende mannetjes. Op basis van mijn telling van de daadwerkelijke nesten weet ik dat de Sovon-methode een stevige onderschatting oplevert. Maar het gaat pas echt fout als de vrijwilligers mijn kaarten zien, en die gegevens dan optellen bij hun eigen gegevens. Een methode mag zijn tekortkomingen hebben, maar voor een zuivere trend moet je die methode toch wel consequent blijven vasthouden. Ik denk ook dat heel veel zogenaamd positieve trends in de aantallen van bepaalde broedvogels te wijten zijn aan de stijgende ervaring van de betreffende tellers. Ik neem de ‘officiële’ aantallen en trends dus met een flinke korrel zout.”

Een dagje mee struinen met de ‘veldslaaf van Bargerveen’ leert tegelijk dat de ‘methode Waasdorp’ niet voor iedereen is weggelegd. Het laatste nest dat we bezoeken ligt midden in het Hijkerveld. Het nest ligt op een atypische klauwierenplek: weliswaar in een flink doornige struik, maar direct aan de rand van een groot ven. Eindelijk kan de onderzoeker vier gezonde jongen uit het nest halen om ze van een kleurring met lettercode te voorzien. “Bij dit vierde jong van dit nest zie je nog wel de enorme achterstand die het heeft opgelopen door het slechte weer van de afgelopen tijd. Het heeft de afmetingen en het gewicht van

een jong dat drie dagen jonger zou kunnen zijn.”

“Dit nest heb ik gevonden door struik voor struik het gebied uit te kammen. Als je het mannetje heen en weer ziet vliegen naar het broedende vrouwtje, dan vind je het helemaal vrij snel. Als je pech hebt moet je opnieuw gaan zoeken als ze op een andere plek een tweede poging ondernemen na predatie. Maar wat is pech ... Ik heb natuurlijk gewoon enorme mazzel dat ik een baan heb waar ik betaald krijg voor dit werk.”

● **Rob Buiter**

Landelijke Dag 2012

De Landelijke Dag komt er weer aan! Op 24 november a.s. hopen wij weer vele waarnemers en leden te mogen ontvangen in de Refter in Nijmegen. Het gros van de bezoekers en de standhouders heeft vorig jaar in de evaluatie aangegeven genoten te hebben van de dag. De contacten, sfeer, boekenmarkt en lezingen zorgden gezamenlijk voor een goed programma.

Ervaringen van vorig jaar

Naast de leuke ervaringen gaven bezoekers ook aan dat het op sommige momenten wel erg druk was. Dat was het ook met ruim 2000 bezoekers in totaal, waaronder veel nieuwe gezichten. Wij zijn natuurlijk erg blij met de groeiende populariteit van de Landelijke Dag, maar realiseren ons ook dat dit ten koste kan gaan van de beleving op de dag zelf. Daarom nemen we voor de komende Landelijke Dag een aantal maatregelen om het geheel in goede banen te leiden:

- Een deel van de lezingen zal tweemaal te volgen zijn, zodat zoveel mogelijk bezoekers in de gelegenheid zijn om deze te volgen;
- We gaan proberen een deel van de lezingen via een zogenaamde livestream uit te zenden. Mocht de zaal dan vol zijn, dan is de lezing op een plek dichtbij toch te volgen (ook fijn voor degenen die verhinderd zijn om naar Nijmegen te komen);
- Extra koffiepoint voor een betere doorstroming bij de catering.

Welke lezing wilt u volgen?

We vragen iedereen om zich vooraf op te geven voor de Landelijke Dag. Dit kan heel gemakkelijk via www.sovon.nl/ld. Daarbij zullen we je tevens vragen je voorkeur voor lezingen aan te geven. Let op, dit is geen reservering en je verplicht je tot niets, maar op die manier krijgen we beter zicht op waar de piekmomenten zullen zijn en kunnen we de dubbele lezingen bepalen. Naast dat je zo invloed hebt op het lezingenprogramma, ontvangt iedere aanmelder ook nog eens een koffiebon op de Landelijke Dag.

Programma

Het Sovon-programma is net als vorig jaar verdeeld over drie zalen en staat op de site vermeld. Hier en daar kunnen nog wijzigingen plaatsvinden, dus hou de website goed in de gaten. Daarnaast zijn er dit jaar twee parallelprogramma's. De NOU vult een zaal met als thema 'Veroudering bij vogels', de VOFF heeft 'Exoten' als centraal onderwerp van de lezingen.

Volg de voorbereidingen op Twitter via #ldsovon12 en op Facebook via www.facebook.com/sovonvogelonderzoek

